

ter' (inzake het inzetten van Duitse *Kommissare*) 'zelfs niet als poging tot dreiging (kon) worden aangemerkt', doordat 'elk begin van uitvoering om aan de intimidatie kracht bij te zetten ten enenmale' had ontbroken; er was dus volgens het Hof geen sprake geweest van 'overmacht' in de zin van de wet.¹

In de juridische merites van deze uitspraak willen wij ons niet verdiepen. Wel willen wij opmerken dat in die eerste dagen van juni niet alleen geen enkele bedrijfsdirecteur maar ook geen enkele secretaris-generaal slachtoffer werd van uitgevoerde dreigementen. Wil men constateren dat de Metaalbond en het college van secretarissen-generaal voor het menselijk en volkenrechtelijk ongeoorloofde Duitse optreden snel bezweken zijn (dat op een moment waarop de Duitsers hun offensief van Noord-Frankrijk uit nog niet eens ingezet hadden), dan zou die constatering enige steun kunnen vinden in het feit dat, merkwaardig genoeg, Hitler de instructie gegeven had, het Nederlandse bedrijfsleven '*unter Beachtung der Haager Konvention einzuschalten. Das bedeutet*', legde generaal Thomas op 6 juni in Berlijn aan vier-entwintig officieren van de *Wehrmacht* uit, '*dass auf die Bevölkerung und wirtschaftenden Kreise kein Zwang zur Fertigung von Kriegsgerät ausgeübt werden darf*.'²

★

Wat volgde, was een achterhoedegevecht van secretaris-generaal Ringeling en generaal Winkelman. Ringeling was nog in functie en aan Winkelman was door de Duitsers, die er zich van bewust waren dat het verzet in de eerste plaats van hem uitging, op 3 juni wel meegedeeld dat hij zich voortaan alleen met de demobilisatie van de Nederlandse krijgsmacht mocht bezig houden, maar de generaal wenste die taakbeperking te interpreteren zoals het hem beliefdde.

Op dezelfde dag waarop von Schrötters ultimatum door de Metaalbond aanvaard werd (4 juni), herhaalde Ringeling het door Winkelman al uitgesproken verbod (geen werk aan de defensie-orders!) en deed de commandant luchtverdediging, generaal P. W. Best, een rondschrijven uitgaan waarin hij ter attentie van bedrijven als Hazemeyer en Philips uitgebreid uit de

¹ BG-Den Haag: Sententie inz. de directie van Wilton-Fijenoord (19 maart 1948), p. 34 (Doc I-1199, a-2). ² *WiRü Amt II c: 'Aktennotiz über die Besprechung am 6.6.40 über die rüstungswirtschaftliche Ausnützung der Niederlande'* (Neur. doc. EC-183).